

Aanvullende notitie op het
Plan-Milieueffectrapport bij het
Provinciaal Milieu- en Waterplan 2016-2021

Provincie Noord-Brabant

27 augustus 2015

Provincie Noord-Brabant

Aanvullende notitie op het plan-MER bij het PMWP

1 Inleiding en opbouw van deze notitie

Eén van de kerntaken van de provincie is de zorg voor een schone en veilige fysieke leefomgeving. De manier waarop de provincie Noord-Brabant hiervoor kaders stelt is beschreven in het Provinciaal Milieuplan 2012- 2015 (PMP) en het Provinciaal Waterplan 2010-2015 (PWP). De geldigheid van deze plannen verloopt dit jaar. De provincie heeft besloten een nieuw plan op te stellen waarin de koers voor het milieu- en waterbeleid geïntegreerd wordt beschreven: het Provinciaal Milieu- en Waterplan 2016 - 2021 (PMWP).

Ten behoeve van de besluitvorming over het PMWP is een plan-MER opgesteld. Dit is voorgelegd aan de Commissie voor de milieueffectrapportage. De commissie concludeerde dat niet duidelijk is in hoeverre het PMWP nieuwe kaders biedt voor concrete activiteiten in de toekomst en adviseert de effecten van deze kaderstellende uitspraken duidelijker in beeld te brengen en navolgbaar te beoordelen. Ook concludeert de commissie dat de Passende Beoordeling onvoldoende concreet is ingevuld, terwijl op voorhand niet uitgesloten kan worden dat het plan tot significante effecten op N2000 gebieden leidt. De commissie is op grond hiervan van mening dat in het plan-MER nog essentiële informatie mist om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in de besluitvorming over het PMWP.

Naar aanleiding hiervan is voorliggende notitie opgesteld. Deze notitie is een aanvulling op het plan-MER en is als volgt opgebouwd:

Paragraaf 2 van deze notitie bestaat uit een systematische analyse van de aard van de uitspraken die in het PMWP is opgenomen. Dit naar aanleiding van de constatering van de Commissie dat in het plan-MER onvoldoende duidelijk is welke (nieuwe) concreet kaderstellende besluiten in het PMWP worden vastgesteld, en welke uitspraken als ambitie of agenderend moeten worden opgevat. Deze analyse leidt tot een helder overzicht van de (nieuwe) plan-m.e.r.-plichtige, concreet kaderstellende uitspraken in het PMWP.

Paragraaf 3 bestaat uit een effectbeschrijving van deze concreet kaderstellende uitspraken. Dit naar aanleiding van de opmerking van de Commissie dat een deel van het opgestelde plan-MER gericht is op de milieukansen die gekoppeld zijn aan de ambitie van de provincie, terwijl het in het plan-MER juist om de effecten van de kaderstellende uitspraken gaat.

Paragraaf 4 omvat een Passende Beoordeling van de concreet kaderstellende uitspraken. De Passende Beoordeling is door een aantal (provinciale en externe) experts in een expert meeting uitgevoerd. Royal Haskoning DHV heeft methodische kwaliteitsborging verricht. In de Passende Beoordeling zijn de risico's in beeld zijn gebracht, bediscussieerd, besproken en aangescherpt. Het resultaat hiervan is een Passende Beoordeling, uitgevoerd op het abstractieniveau van het PMWP.

Paragraaf 5 geeft de conclusie van deze notitie.

2 Kaderstellende uitspraken in het PMWP

Het PMWP beschrijft het milieu- en waterbeleid van de provincie op een hoog abstractieniveau. Het PMWP geeft geen overzicht van de concreet kaderstellende beleidsuitspraken. Daarom is een analyse gemaakt van de aard van de beleidsvoornemens die in het PMWP zijn opgenomen. Er is onderscheid gemaakt in uitspraken over algemene doelstellingen die de opdracht vormen voor het milieu- en waterbeleid, uitspraken voor de periode 2021 en verder en tot slot procesuitspraken en concreet kaderstellende uitspraken voor de periode 2016-2021.

Uitspraken over de algemene doelstellingen van het beleid zijn uitspraken als: 'Brabant is een ondernemende provincie, waarin mens, plant en dier gezond en veilig leven.' Of 'We willen een provincie zijn die zowel economisch, sociaal als ecologisch vooruitgang boekt.'

Uitspraken voor de periode ná 2021 geven zicht op de ambities, intenties of kansen die de richting bepalen voor de uitspraken die in de planperiode geformuleerd gaan worden. Deze uitspraken komen aan de orde in de paragrafen met de titel 'Waar willen we naar toe?'. Ook dit zijn geen concreet kaderstellende uitspraken en worden niet in deze notitie beoordeeld.

De provincie geeft in het PMWP aan de wettelijke taken zorgvuldig uit te voeren, maar voor de verdere vormgeving van met name het ambitiedeel van het beleid, de samenwerking te zoeken met andere overheden en maatschappelijke partners en hen hiertoe uit te nodigen. Om deze veranderende rol van de provincie te duiden zijn er in het PMWP **procesuitspraken** gedaan.

De algemene doelen, de ambities, intenties of kansen en de procesuitspraken kunnen strikt genomen niet 'bemerkt' worden, omdat op dit abstractieniveau geen sprake is van aantoonbare ingreep-effectrelaties ten gevolge van deze keuzes. De feitelijke vormgeving van de ambities is afhankelijk van de uitwerking van initiatieven door overheden of andere partijen. In het plan-MER zijn wel de kansen en risico's beschreven die deze uitspraken bieden voor de diverse aspecten van het milieu.

Het plan-MER is hoofdzakelijk gericht op de laatste categorie van maatregelen: de **concreet kaderstellende uitspraken**. Het PMWP omvat een beperkt aantal concreet kaderstellende uitspraken die hieronder zijn opgesomd. Per uitspraak is bezien of deze daadwerkelijk in het PMWP wordt vastgelegd, of mogelijk in een ander planfiguur. Ook is bezien of het om uitspraken gaat die al eerder zijn vastgelegd, of dat het nieuwe uitspraken betreft. Dit is gedaan om het onderscheid tussen referentie en het voorgenomen beleid goed te kunnen duiden.

1. Afwegingskader voor de winning van grondwater

Het PMWP geeft aan dat de Provincie voornemens is een afwegingskader op te stellen voor het gebruik van grondwater voor menselijke consumptie (drinkwatervoorziening en industriële toepassingen) en zich hierbij te richten op een regionale duurzame benutting van het grondwater. Het strikte generieke standstill-principe op grondwaterwinning wordt verlaten. De uitgangspunten die het PMWP hierbij benoemt zijn dat dit niet ten koste gaat van de draagkracht van het watersysteem en dat de totale hoeveelheid onttrokken grondwater niet (explosief) groeit. Er mag maximaal 250 miljoen m³ grondwater per jaar worden gewonnen. De provincie ziet het inzetten van niet-gebruikte vergunningsruimte (de zogenaamde 'latente' vergunningsruimte) als mogelijkheid om vraag en aanbod beter in balans te krijgen.

- Deze uitspraak is concreet kaderstellend en is daarom in deze aanvullende notitie beoordeeld op effecten voor milieu en natuur.

2. Onttrekkingsdiepte grondwater

In het PMWP geeft de provincie aan flexibel om te willen gaan met de maximale onttrekkingsdiepte van 80 meter. Hierbij zal de provincie in een nadere uitwerking bezien of onderscheid in de drie geohydrologische regio's in Brabant zinvol is.

- Ook deze uitspraak is concreet kaderstellend en is in deze notitie beoordeeld.

3. Strategische grondwatervoorraden

In het PMWP geeft de provincie aan provinciale strategische grondwatervoorraden aan te zullen wijzen. De beleidsnota Drinkwater 'schoon drinkwater voor nu en later' van het ministerie van Infrastructuur en Milieu kondigde dit al aan. De landelijke Structuurvisie Ondergrond die momenteel in ontwikkeling is borgt dit. De provincie zal dit te zijner tijd uitwerken in provinciaal beleid.

- De Structuurvisie Ondergrond is het planfiguur waarin deze aanwijzing wordt verankerd. Daarom gaat deze notitie niet op deze uitspraak in.

4. Beschermingszones rond waterwinningen

In het PMWP wijst de provincie beschermingszones aan rond grondwaterwinningen en innamepunten van oppervlaktewater (Afgedamde Maas en Amer)

- De aanwijzing van beschermingszones betreft bestaand beleid. De uitspraak in het PMWP is opgenomen als een herbevestiging hiervan en betekent geen beleidswijziging. Omdat het voorgenomen beleid gelijk is aan de referentiesituatie, brengt deze uitspraak geen nieuwe milieueffecten met zich mee.

5. Ligging regionale waterkeringen

In het PMWP wijst de provincie de ligging van regionale waterkeringen aan, inclusief hun functie en norm.

- Deze aanwijzingen zijn bestaand beleid. De uitspraak in het PMWP is opgenomen als een herbevestiging hiervan en betekent geen beleidswijziging. Omdat het voorgenomen beleid gelijk is aan de referentiesituatie, brengt deze uitspraak geen nieuwe milieueffecten met zich mee.

6. Waterbergingsgebieden en -reserveringen

In het PMWP wijst de provincie de ligging van waterbergingsgebieden en reserveringsgebieden aan.

- Deze aanwijzingen zijn bestaand beleid. De uitspraak in het PMWP is opgenomen als een herbevestiging hiervan en betekent geen beleidswijziging. Omdat het voorgenomen beleid gelijk is aan de referentiesituatie, brengt deze uitspraak geen nieuwe milieueffecten met zich mee.

7. Mestverwerking en –vergisting

De provincie wijst een aantal locaties voor grootschalige mestverwerking en –vergisting aan.

- De keuze en vastlegging van deze locaties vindt niet in het PMWP plaats. Een dergelijke beleidswijziging wordt in het kader en (een herziening) van de provinciale verordening vastgesteld. Daarom wordt hier in het plan-MER niet op ingegaan.

Toelichting op de nieuwe concreet kaderstellende uitspraken

Het PMWP bevat dus twee nieuwe concreet kaderstellende uitspraken: één over het afwegingskader voor het gebruik van grondwater, en één over de onttrekkingsdiepte van grondwater. Hieronder is een korte toelichting op deze uitspraken opgenomen.

In het tot nu toe vigerende beleid, dat is vastgelegd in het Provinciale Waterplan 2010-2015, zijn de volgende uitgangspunten voor grondwaterwinning geformuleerd:

- Het beheer is erop gericht de goede kwaliteit van het grondwater in stand te houden voor de openbare watervoorziening, ook op de lange termijn. Uitgangspunt is om niet dieper te winnen dan nodig voor het gebruiksdoel en niet dieper dan 80 meter.
- In het diepe pakket worden in beginsel geen nieuwe vergunningen verleend en bij verplaatsen van winningen voor menselijke consumptie is verdiepen slechts in bijzondere gevallen afweegbaar. Bijzondere situaties zijn optredende grondwaterverontreiniging, een conflictsituatie met het realiseren van natuurdoelen van Natura 2000-gebieden, of strijdigheid met Kaderrichtlijn water-doelen.
- Er wordt voor de totale onttrekking van drink- en industriewater een kritische grens gehanteerd van 250 miljoen m³ per jaar.
- We reserveren het gebruik van grondwatervoorraden voor menselijke consumptie. Voor andere, laagwaardiger toepassingen worden alternatieven ingezet.

Deze uitgangspunten worden nu door de omgevingsdiensten gebruikt bij het verlenen van vergunningen in het kader van de Waterwet.

Het PMWP geeft aan dat de provincie voornemens is een nieuw afwegingskader op te stellen voor gebruik van grondwater (drinkwater en hoogwaardige industrie). De uitgangspunten die het PMWP benoemt zijn:

- Grondwaterwinning mag niet ten koste gaan van de draagkracht van het watersysteem. De maximale omvang van de hoeveelheid te winnen grondwater van 250 miljoen m³ grondwater blijft bestaan.
- Om vraag en aanbod beter in balans te krijgen, wordt onderzocht of het inzetten van latente vergunningsruimte een serieuze optie is.
- Er wordt onderzocht of bij de maximaal onttrekkingsdiepte onderscheid gemaakt kan worden in drie geohydrologische regio's in Brabant.
- Grondwater mag alleen benut worden voor hoogwaardig gebruik (drinkwatervoorziening en industriële toepassing voor menselijke consumptie). Voor laagwaardige toepassingen (niet-consumptief gebruik) moeten alternatieven worden ingezet.

De huidige vergunningen zijn vaak geruime tijd geleden verleend. Sommige bedrijven gebruiken geen grondwater meer, andere hebben hun productieproces efficiënter gemaakt waardoor er minder grondwater nodig is. De provincie ziet daarom het inzetten van niet-gebruikte vergunningsruimte (de zogenaamde 'latente' vergunningsruimte) als mogelijkheid om vraag en aanbod beter in balans te krijgen. Dit kan tot een herverdeling van vergunningsruimte leiden. De herverdeling is nog niet concreet gemaakt. Hierover vindt overleg plaats met de partners van de provincie. Om de mogelijke milieueffecten van deze beleidsuitspraken in beeld te kunnen brengen is een aanneme gedaan over een mogelijke invulling van een herverdeling. Deze bestaat uit twee elementen:

1. het beschikbaar maken van latente vergunningsruimte door lokaal de vergunde hoeveelheid te winnen grondwater in overeenstemming te brengen met de reële huidige grondwatervraag.
2. De inzet van de latente vergunningsruimte voor uitbreidingen van winningen of voor nieuwe grondwaterwinningen.

Het PMWP geeft aan flexibel om te willen gaan met de maximale onttrekkingsdiepte van grondwater van 80 meter. De provincie wil naar een onttrekkingsdiepte die beter invulling geeft aan het beschermen van het tweede watervoerende pakket dat beschikbaar is voor hoogwaardig grondwatergebruik.

3 Milieueffecten van de kaderstellende uitspraken in het PMWP

In het PMWP wordt vooral bestaand beleid herbevestigd. De milieueffecten hiervan onderscheiden zich niet van de milieueffecten van bestaand beleid (de referentie), en worden daarom als neutraal beoordeeld. Op twee onderdelen wordt nieuw concreet kaderstellend beleid ingezet, namelijk over het afwegingskader voor de grondwaterwinning, en over de onttrekkingsdiepte van grondwater. De milieueffecten van deze uitspraken kunnen zich onderscheiden van de milieueffecten van het bestaand beleid.

De effectbeschrijving in het plan-MER heeft zich gericht op de thema's bodem, water, natuur en landschap, gezondheid, veiligheid en duurzaamheid. In deze aanvulling worden de effecten van deze twee nieuwe kaderstellende beleidsuitspraken explicieter in kaart gebracht.

Bodem

Herverdeling van winningen

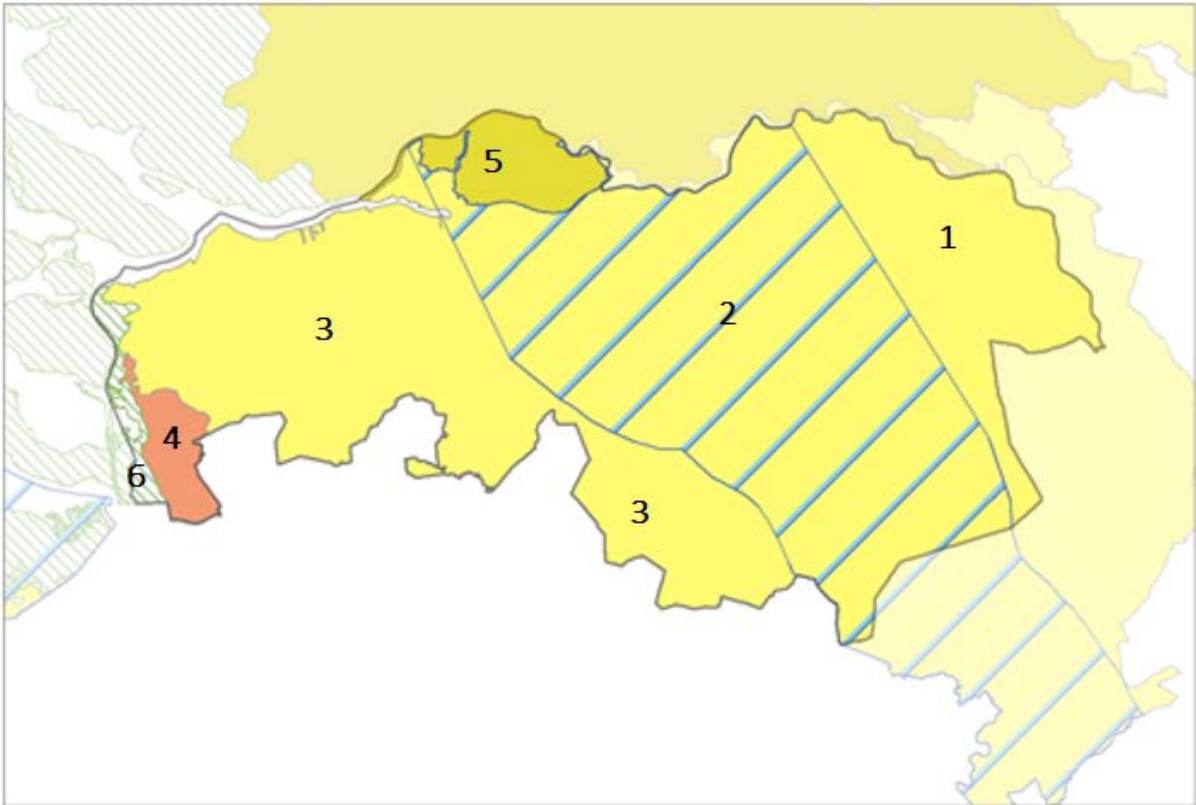
Bij het realiseren van grondwaterwinningen kunnen mogelijk onberoerde lagen in de ondergrond worden aangewend. Dit brengt beroering van de bodem met zich mee, door het boren van onttrekkingsputten en het doorboren van beschermende kleilagen.

Lokaal kan het bufferend vermogen van de bodem verminderen, waardoor de vitaliteit van de bodem vermindert. De Brabantse ondergrond heeft verschillende potenties waaronder het leveren van grondstoffen, het bufferen en leveren van energie, opslagmogelijkheden voor (afval)stoffen en gassen, maar ook voor ondergronds transport via kabels en leidingen, ondergronds bouwen en levering van grondwater. Grondwaterwinning vermindert mogelijk de potentie van de ondergrond om ruimte te geven voor andere functies. De omvang van de effecten is sterk afhankelijk van het aantal nieuwe grondwaterwinningen, de winningsomvang en -diepte en hun locatie.

Onttrekkingsdiepte

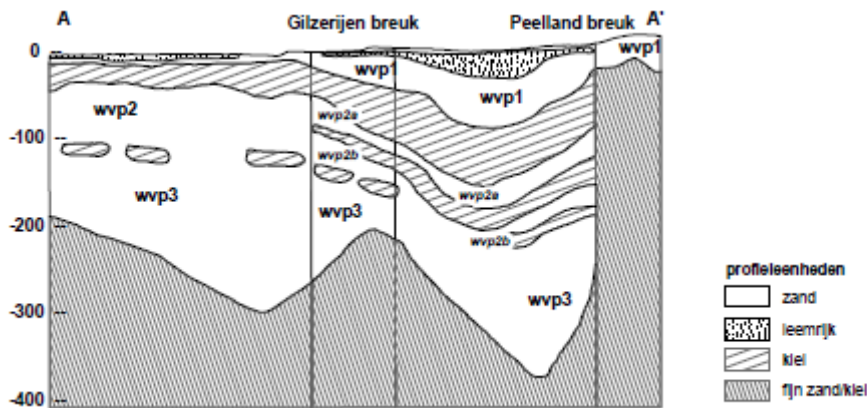
De onttrekkingsdiepte van grondwater wordt zo ingesteld, dat de scheidende lagen tussen het eerste en tweede watervoerende pakket zo min mogelijk doorgesneden worden. Dit leidt er toe dat de diepere bodemlagen minder beroerd worden. Het risico op verontreinigingen van de (diepere) bodemlagen als gevolg van grondwaterwinningen neemt af. Dit zijn positieve effecten (+). Het effect is niet gelijk voor heel Brabant, maar gerelateerd aan de geohydrologische eenheden in Brabant. De volgende deelgebieden zijn te onderscheiden:

- De Peelhorst, op onderstaande kaart aangegeven als (1);
- De Centrale Slenk of Roerdalslenk, op de kaart aangegeven als (2);
- Westelijk Brabant, inclusief het Kempisch Plateau, op de kaart aangegeven als (3);
- De Brabantse Wal, op de kaart aangegeven als (4);
- Het rivierkleigebied, op de kaart aangegeven als (5);
- Het Scheldegebied, op de kaart aangegeven als (6).

Figuur 1: Geohydrologische eenheden in Brabant

In deze eenheden verschilt de diepteligging van de watervoerende pakketten. Figuur 2 geeft dit aan.

Figuur 2: Profiel van de ondergrond in Brabant

Het positieve effect is vooral aan de orde in West Brabant (deelgebied 3): hier ligt de onderzijde van het eerste watervoerende pakket op minimaal 50 meter. In de huidige situatie kon hier als gevolg van de maximale winddiepte van 80 meter de scheidende lagen in principe doorsneden worden. Als gevolg van de aanpassing van de maximale onttrekkingsdiepte zal dit minder het geval zijn.

In de Centrale Slenk (deelgebied 2) ligt de scheidende laag op circa 80 meter, en zullen de effecten van flexibilisering niet merkbaar zijn (0).

In de overige gebieden is geen sprake van effecten: hier zijn geen duidelijke scheidende lagen aanwezig of zijn dikke kleipakketten aanwezig die winning niet interessant maakt.

Water

Herverdeling van winningen

Grondwaterwinning leidt tot dynamiek in het grondwatersysteem, waarbij grondwater naar de winlocaties stroomt. Dit betekent dat de oorspronkelijke hydrologie in de bodem wordt beïnvloed. In de omgeving van de winning kan daarbij mogelijk een verlaging van de grondwaterstand optreden.

Bij het beschikbaar maken van latente vergunningsruimte wordt bij bestaande winningen de vergunningsruimte verminderd. De omvang van het eventuele verdrogingseffect blijft hierdoor op hoofdlijnen gelijk aan de omvang in de huidige situatie. Doordat verdere uitputting van de vergunningsruimte wordt voorkomen wordt een beperking ten opzichte van de autonome situatie bereikt. Dit is positief (+).

Op de locaties waar nieuwe winningen worden gerealiseerd kunnen nieuwe, potentieel negatieve effecten (-) op de hydrologie in het algemeen, en mogelijk op strategische drinkwaterreserves ontstaan. De exacte aard en omvang van dit effect is afhankelijk van de omvang van de winning, de winningsdiepte, de effecten van aanvoer van water, en van de lokale eigenschappen van de bodem en de aanwezigheid van gevoeligheden in de nabije omgeving (zoals natte natuur, zettingsgevoelige bebouwing).

Onttrekkingsdiepte

Wanneer bij het winnen van grondwater de scheidingslaag tussen het eerste en tweede watervoerende pakket doorboord wordt, ontstaat het risico dat het nutriëntrijkere water uit het eerste watervoerende pakket zich vermengt met de schonere, diepere grondwaterlagen. Dit is een potentieel negatief effect. Als gevolg van de flexibilisering van de onttrekkingsdiepte van grondwaterwinningen ontstaan er naar verwachting vooral in West-Brabant minder doorboringen van de scheidingslaag tussen het eerste en tweede watervoerend pakket. Hierdoor wordt de kwaliteit van het diepere grondwater minder beïnvloed door de kwaliteit van het hogere grondwater. Dit is een positief effect (+). Het doorboren van de scheidingslaag heeft geen waterkwantiteitseffecten. Effecten op het hoge grondwater zijn hierdoor naar verwachting niet aanwezig.

Natuur en landschap

Herverdeling van winningen

Een goede conditie van bodem, water en lucht zijn een noodzakelijke voorwaarde voor de ontwikkeling van natuurkwaliteit en biodiversiteit. Om de effecten van grondwaterwinning op natuur in kaart te brengen, is het belangrijk de effecten van de overwegend diepe grondwaterwinning op het voor natuur relevante grondwater in de wortelzone te kennen. Deze relatie is gebiedsspecifiek en kent nog vele kennisleemten.

Op locaties waar de vergunningsruimte wordt verminderd stabiliseren de grondwatereffecten van bestaande winningen op omliggende natuur. De effecten blijven gelijk blijven aan die in de huidige situatie. Doordat verdere uitputting van de vergunningsruimte wordt voorkomen worden potentieel negatieve effecten van de autonome situatie voorkomen. Dit is licht positief (+).

Het omgekeerde geldt voor de situatie op de locaties waar eventuele nieuwe winningen worden gerealiseerd. Daar kunnen zich potentieel negatieve effecten (-) op de nabijgelegen natuur voordoen. De aard en omvang van deze effecten zijn afhankelijk van de locatie van nieuwe winningen. Indien nieuwe winningen in de nabijheid van vennen en wijstgronden, N2000 gebieden en overige natte natuurparels worden gepositioneerd, staat dit het gewenste herstel van de hydrologie rond deze gebieden in de weg. Vanwege het feit dat zich mogelijk risico's op negatieve effecten op Natura 2000

gebieden kunnen voordoen, is in paragraaf 4 van deze notitie een passende beoordeling op strategisch niveau opgenomen.

De herverdeling van winningen kan leiden tot nieuwe winningen. Deze brengt lokaal mogelijk effecten in het landschap met zich mee. De aard en omvang hangen sterk af van het landschap op de beoogde locatie. Deze worden licht negatief beoordeeld (-). Landschappelijke effecten zijn door een verantwoorde inpassing over het algemeen goed te mitigeren.

Onttrekkingsdiepte

De flexibilisering van de onttrekkingsdiepte leidt vooral tot effecten op de samenstelling van het diepere grondwater. Er zijn geen waterkwaliteits- of kwantiteitseffecten in het hogere grondwater te verwachten. De flexibilisering heeft hierdoor naar verwachting geen effecten op de nabijgelegen natuur. De flexibilisering heeft evenmin effecten op het landschap.

Gezondheid

De herverdeling van winningen en de flexibilisering van de onttrekkingsdiepte van grondwater leidt niet tot effecten op licht, lucht of geluid. Wel kunnen de eventuele effecten van met name nieuwe winningen op natuur en landschap het lokale leefklimaat beïnvloeden. De effecten hiervan op gezondheid zijn marginaal.

Veiligheid

De herverdeling van winningen en de flexibilisering van de onttrekkingsdiepte van grondwater leidt niet tot substantiële effecten op de veiligheid voor overstromingen, de externe veiligheid of de aanwezigheid van risicostoffen.

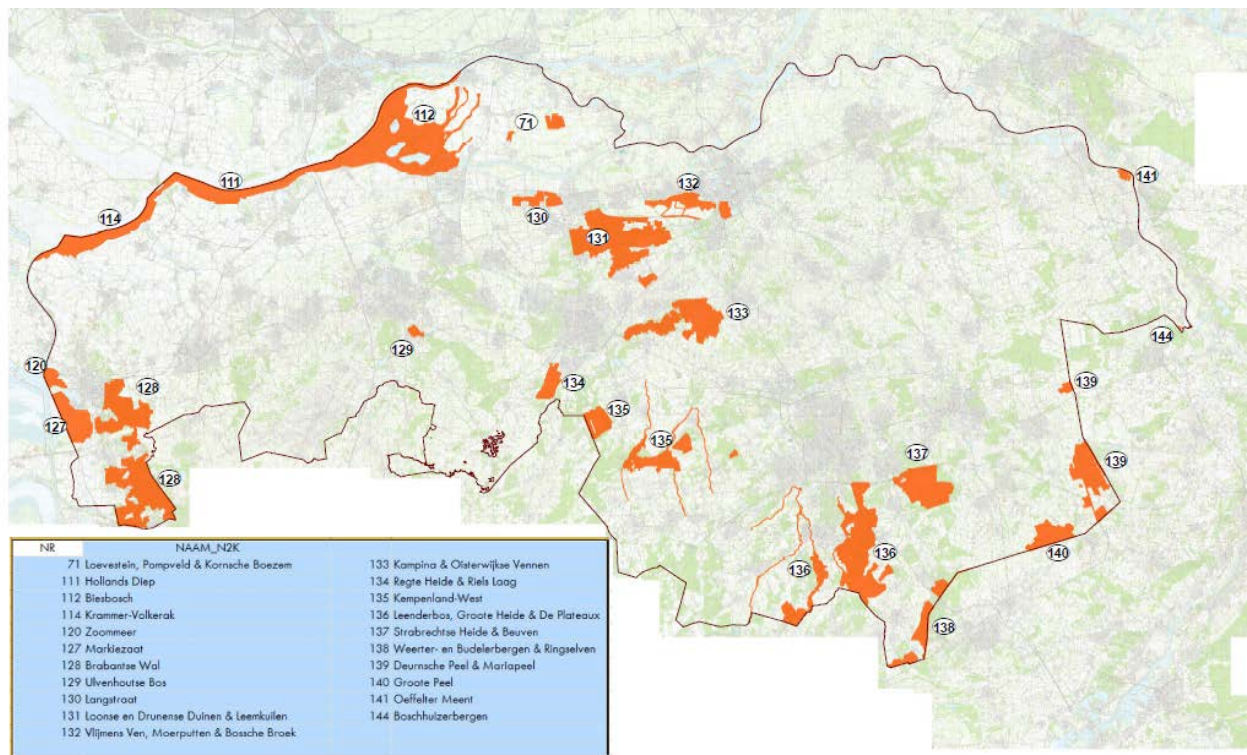
Duurzaamheid

De herverdeling van winningen en de flexibilisering van de onttrekkingsdiepte van grondwater leidt niet tot effecten op energietransitie of klimaatadaptatie.

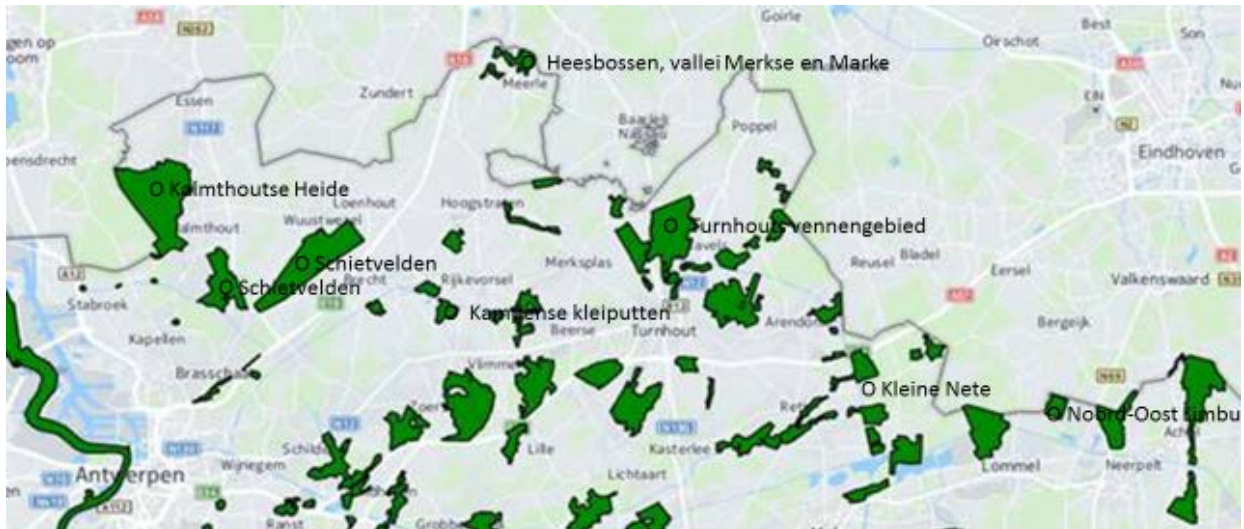
4 Passende Beoordeling

In het PMWP zijn verschillende concreet kaderstellende uitspraken gedaan. De concreet kaderstellende uitspraken over de beschermingszones rond grondwaterwinningen en innamepunten van oppervlaktewater, over de ligging van regionale keringen, inclusief hun functie en norm, over waterbergingen en reserveringen betreffen een herbevestiging van vigerend beleid. Zij leiden niet tot een extra opgave en leiden niet tot nieuwe milieueffecten. Daarom zijn deze uitspraken ook in de Passende Beoordeling buiten beschouwing gelaten. De concreet kaderstellende uitspraken over het afwegingskader voor grondwaterwinningen en de winningsdiepte omvatten wel nieuw beleid. Alleen bij de uitspraak over het afwegingskader kunnen significant negatieve effecten niet worden uitgesloten. Daarom komt uitspraak aan de orde in deze Passende beoordeling.

Het PMWP legt niet vast op welke wijze de herverdeling van winningen zal plaatsvinden en worden bovendien geen locaties aangewezen voor nieuwe winningen. Mogelijk worden nieuwe locaties in de nabijheid van N2000 gebieden gezocht. Om de effecten te kunnen duiden zijn hieronder de N2000 gebieden in Nederland (figuur 3) en die in België (figuur 4) weer gegeven.

Figuur 3: Natura 2000 gebieden in Nederland (NB: de N2000 gebieden in de Nederlandse buurprovincies Limburg, Gelderland, Zuid-Holland en Zeeland zijn opgenomen in kaart 5)

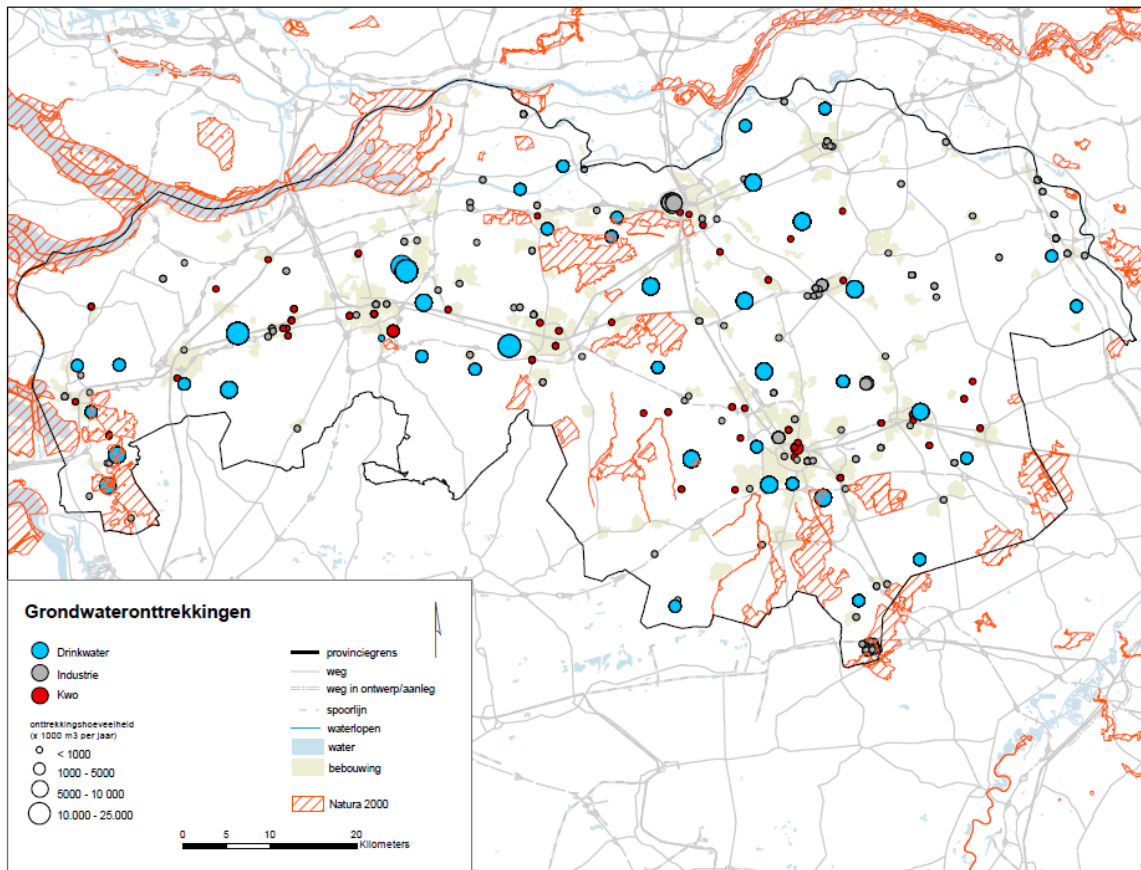
Figuur 4: Natura 2000 gebieden in België

Veruit de meeste van deze Nederlandse N2000 gebieden heeft kwelafhankelijke natuurwaarden en is daarmee in principe gevoelig voor grondwaterwinningen. Het betreft Pompveld & Kornsche Boezem (71, bevoegd gezag provincie Gelderland), Brabantse Wal (128), Ulvenhoutse Bos (129), Langstraat (130), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131), Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek (132), Kampina & Oisterwijkse Vennen (133), Regte Heide & Riels Laag (134), Kempenland-West (135), Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136), Strabrechtse Heide & Beuven (137), Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138, bevoegd gezag provincie Limburg), Deurnsche Peel & Mariapeel (139), Groote Peel (140) en Oeffelter Meent (141). Hetzelfde geldt voor de Belgische Natura2000 gebieden.

Duidelijke uitzonderingen zijn de gebieden Loevestein (71), Hollands Diep (111), Biesbosch (112), Krammer-Volkerak (114), Zoommeer (120) en Markiezaat (127). Deze gebieden zijn niet gevoelig voor verdroging. De natuurwaarden in deze gebieden wordt veel meer bepaald door oppervlaktewaterpeilen en oppervlaktewaterkwaliteit dan door grondwater.

Indien een herverdeling van winningen leidt tot nieuwe grondwaterwinningen of in een toename van bestaande winningen in de nabijheid van verdrogingsgevoelige Nederlandse of Belgische N2000 gebieden, dan kan zich voor deze N2000 gebieden een risico voordoen door mogelijke verdroging. Daarom is een Passende Beoordeling uitgevoerd aansluitend op het abstractieniveau van het PMWP. De risico's zijn gezien het abstractieniveau van het PMWP op basis van huidige kennis door middel van expert judgement ingeschat. Hierbij zijn de mogelijkheden voor mitigatie van de risico's of zelfs eliminatie van risico's in beeld gebracht. In vervolgbesluiten zal een expert judgement onvoldoende zijn en zijn kwantitatieve effectbeschrijvingen aan de orde.

Om zicht te krijgen op de mogelijke effecten van herverdeling zijn in figuur 5 de locaties van zowel de Nederlandse N2000 gebieden als de diverse grondwaterwinningen in beeld gebracht (voor industriële onttrekkingen alleen >150.000 m³/j, daaronder is het waterschap bevoegd gezag).

Figuur 5: Natura 2000 gebieden in Nederland en locatie van grondwaterwinningen

Op de locaties waar de vergunningsruimte van bestaande winningen wordt in overeenstemming wordt gebracht tot de omvang de reële huidige grondwatervraag verandert de huidige situatie niet. In die gevallen blijven de grondwatereffecten van de winningen op de omgeving gelijk aan die in de huidige situatie. Dit betekent dat de eventuele effecten van de winningen op nabij gelegen verdrogingsgevoelige Nederlandse of Belgische N2000 gebieden gelijk blijven aan die in de huidige situatie. Het beschikbaar maken van de latente vergunningsruimte leidt dus niet tot risico's op significant negatieve effecten op de verdrogingsgevoelige N2000 gebieden.

De inzet van de beschikbaar gekomen latente vergunningsruimte kan ingezet worden voor nieuwe grondwaterwinningen en uitbreiding van huidige winningen. Daardoor kan de hoeveelheid onttrokken grondwater toenemen en effect hebben op verdrogingsgevoelige Nederlandse of Belgische N2000 gebieden. Binnen deze verdrogingsgevoelige N2000 gebieden zijn habitattypen aangewezen waarvan de vegetatie afhankelijk is van grondwater. De kwaliteit en de stand van het grondwater zijn bepalend voor de kwaliteit van de betreffende vegetatie. Grondwateronttrekking kan via de volgende hydrologische mechanismen van invloed zijn op planten en dieren in natuurlijke ecosystemen:

- daling voorjaarsgrondwaterstand, leidend tot toename zuurstofbeschikbaarheid en afname areaal aan 'natte' ecosystemen;
- daling laagste grondwaterstand, leidend tot afname vochtbeschikbaarheid en oxidatie van voorheen gereduceerde bodemlagen, met als gevolg een kwaliteitsafname en bij verdere daling het verdwijnen van natte en vochtige ecosystemen;
- droogval van vennen, leidend tot kwaliteitsvermindering door verdwijnen van verdrogingsgevoelige soorten;
- afname waterafvoer in beken, leidend tot droogval en afname stroomsnelheid;
- afname aanvoer basenrijk grondwater, leidend tot verzuring in kwelafhankelijke ecosystemen.

Afhankelijk van het type vegetatie verschillen de eisen die gesteld worden aan de stand van het grondwater en de hoeveelheid kwel. In alle gevallen leidt een te lage grondwaterstand tot verdroging. Alle activiteiten rondom of in het gebied die leiden tot een verdere daling van het grondwater zorgen voor een verdere afname in de kwaliteit van bedoelde habitattypen. Grondwaterwinningen kunnen tot dalingen in het grondwater leiden. Dit betekent dat zich in deze gebieden risico's voordoen op significant negatieve effecten. Deze risico's doen zich vooral voor in de Centrale Slenk en op de Wal in het zuidwesten van Brabant. Daar bevinden zich concentraties van verdrogingsgevoelige N2000 gebieden. Mogelijk doen deze zich ook voor de meest nabijgelegen N2000 gebieden in België. In grote delen van Brabant aan weerszijden van de Centrale Slenk zijn de risico's op effecten op N2000 gebieden uit te sluiten: de afstanden tot de verdrogingsgevoelige N2000 gebieden zijn hiervoor te groot. Dit betekent dat er voldoende ruimte is om de gewenste herverdeling zonder risico's op significant negatieve effecten uit te voeren.

De risico's op significant negatieve effecten in specifieke verdrogingsgevoelige Natura 2000 gebieden kunnen met verschillende maatregelen worden weggenomen. Effecten op het grondwater kunnen worden beperkt door het dempen van waterafvoerende waterlopen, het kappen van bos, het verminderen van gewasberging om verdamping te verminderen, of het inlaten van water. Ook kan - op basis van nader onderzoek naar de lokale situatie - een bufferzone in gesteld worden rond de verdrogingsgevoelige N2000 gebieden waarbinnen geen grondwaterwinning mag plaatsvinden. Een andere mogelijkheid is het beperken van de winning in het zomerseizoen, zodat het te diep uitzakken van het grondwater doordat winning en verdamping tegelijkertijd optreden kan worden voorkomen. Er zal hiervoor per N2000 gebied nader onderzoek verricht moeten worden naar gewenste grondwaterstanden. Daarnaast zal de initiatiefnemer voor een nieuwe winning gehouden moeten worden de effecten van een nieuwe winning op N2000 gebieden in beeld te brengen en mogelijke mitigerende maatregelen moeten nemen om negatieve effecten te voorkomen. De mix van maatregelen die leiden tot het behoud, en eventueel herstel van grondwaterstanden zal op basis van onderzoek naar de lokale situatie bepaald worden. Het onderzoek naar de lokale situatie en de effectiviteit van mitigerende maatregelen kan er ook toe leiden dat de winning niet (geheel) wordt toegestaan op de gewenste locatie. De uitwerking van de vergunningsvoorwaarden krijgt vorm in de Uitvoeringsagenda en zal via beleidsregels worden vastgesteld door Gedeputeerde Staten.

5 Conclusie

De twee nieuwe, concreet kaderstellende uitspraken die de provincie in het PMWP doet kunnen leiden tot effecten op het grondwater en de natuur. Er doen zich kansen voor op herstel van de hydrologische situatie rond grondwaterwinningen die niet verder toenemen naar mogelijke vergunde ruimte, en - vooral in West-Brabant - door de flexibilisering van de winningsdiepte van grondwater. Dit brengt mogelijk ook positieve effecten met zich mee voor natuur. De mogelijk te realiseren nieuwe grondwaterwinningen kunnen wellicht tegenovergestelde effecten veroorzaken.

De effecten van de in deze notitie beschreven concreet kaderstellende uitspraken hebben beperkte effecten op het doel van de provincie om een duurzaam, gezonde en veilige leefomgeving in Brabant te realiseren. De provincie draagt hieraan natuurlijk ook bij door haar wettelijke taken uit te voeren. Daarnaast zijn er kansen op verdere invulling van de ambities door de initiatieven die door andere overheden en maatschappelijke partners nemen, onder andere in samenwerking met de provincie. Deze initiatieven worden in de uitvoeringsagenda beschreven. De kansen die het PMWP hiervoor biedt zijn in het plan-MER bij het PMWP benoemd.

Omdat op basis van het effectonderzoek risico's op significant negatieve effecten op Nederlandse en Belgische N2000 gebieden zijn geïdentificeerd, is een Passende Beoordeling uitgevoerd op een hoog strategisch niveau. Hieruit kan worden geconcludeerd dat de beleidsuitspraken in het PMWP niet leiden tot significant negatieve effecten op Natura 2000 gebieden. Er is hierdoor ook geen sprake van cumulatie met de effecten van andere concreet kaderstellende uitspraken op Natura 2000 gebieden. Bij vervolgbesluiten, bijvoorbeeld over grondwaterwinningen, kunnen zich mogelijk wel risico's voordoen op specifieke gebieden. Hiertoe is in het kader van deze Passende Beoordeling onderzocht welke risico's zich in het vervolg kunnen voordoen, en welke mogelijkheden er bestaan om deze risico's te mitigeren of volledig weg te nemen. Geconcludeerd is dat dergelijke mogelijkheden voor optimalisatie en mitigatie beschikbaar zijn om risico's bij vervolgbesluiten te mitigeren of weg te nemen. Ten behoeve van de nadere, meer concrete besluitvorming in het vervolg dienen de risico's voor Natura 2000 gebieden nader te worden onderzocht. Indien bijvoorbeeld geen effectieve mitigerende maatregelen kunnen worden ingezet voor een specifiek gebied, moet op dat moment een ADC toets worden doorlopen, of te worden afgezien van die specifieke locatie. Hierbij dienen de risico's volledig weggenomen te worden. Deze werkwijze wordt vastgelegd in het vast te stellen PMWP zodat deze in de uitwerking van het beleid geborgd is en bij voorwaarden voor vergunningverlening over concrete initiatieven voor grondwaterwinning stringent kan worden toegepast.